Analiza korelacji i regresji

NIEZALEŻNOŚĆ ZMIENNYCH

Zależność stochastyczna dwóch zmiennych losowych polega na tym, że zmiana jednej z nich zmienia rozkład prawdopodobieństwa drugiej zmiennej

Cecha *X* jest stochastycznie niezależna od cechy *Y* gdy:

$\bar{x}_1 = \bar{x}_2 = \ldots \bar{x}_k$ oraz $s_1^2(x) = s_2^2(x) = \ldots = s_k^2(x)$

Cecha *Y* jest stochastycznie niezależna od cechy *X* gdy:

$\bar{y}_1 = \bar{y}_2 = \ldots \bar{y}_r$ oraz $s_1^2(y) = s_2^2(y) = \ldots = s_r^2(y)$

Zależność korelacyjna dwóch zmiennych losowych polega na tym, że zmiana jednej z nich pociąga za sobą zmianę średnich wartości drugiej cechy

Cecha *X* jest korelacyjnie niezależna od cechy *Y* gdy: $\bar{x}_1 = \bar{x}_2 = \ldots \bar{x}_k$

Cecha *Y* jest korelacyjnie niezależna od cechy *X* gdy: $\bar{y}_1 = \bar{y}_2 = \ldots \bar{y}_r$

Zależność funkcyjna dwóch zmiennych losowych polega na tym, że zmiana wartości jednej z nich pociąga za sobą ściśle określoną zmianę wartości drugiej cechy

Korelacyjny diagram rozrzutu

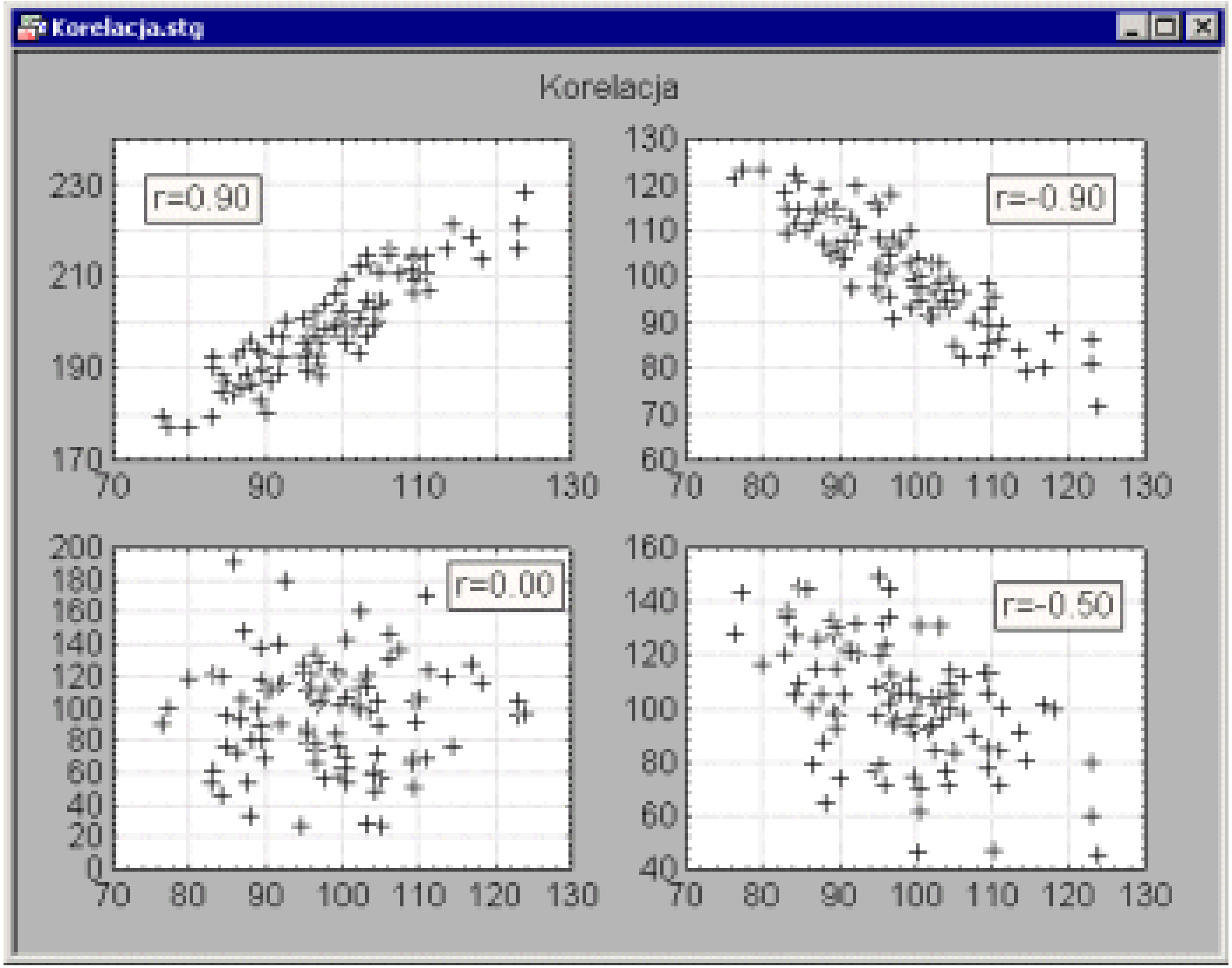

Korelacyjny diagram rozrzutu

Korelacja liniowa

Silna dodatnia

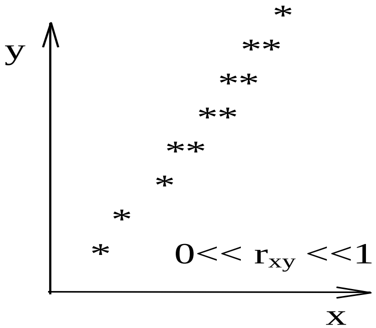

Silna ujemna

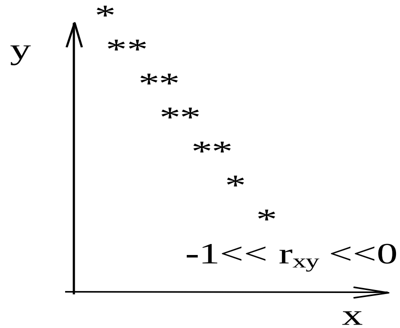

Brak korelacji

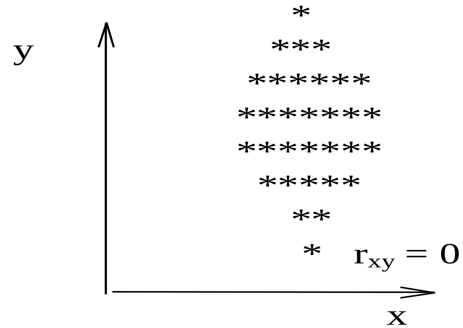

Korelacja nieliniowa

hiperbola

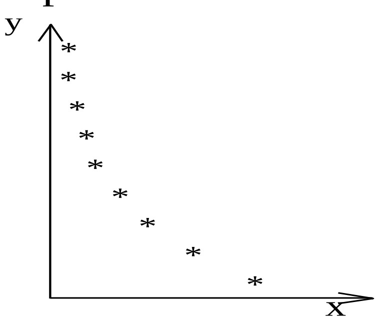

wielomian (3°)

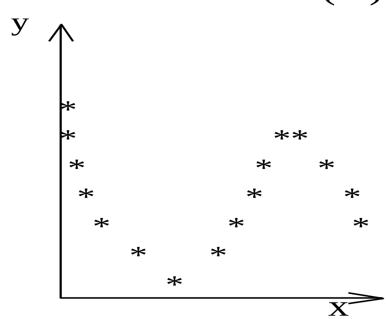

wykładnicza

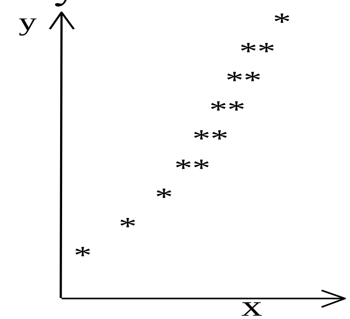

parabola (2°)

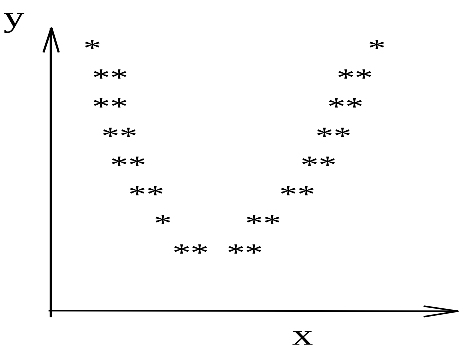

logarytmiczna

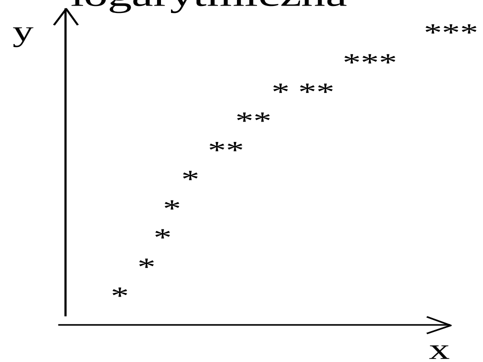

Współczynnik korelacji liniowej Pearsona

- **$r_{xy}= r_{yx}$ - mierzy siłę i kierunek związku prosto-linowego pomiędzy dwoma cechami**
- ***współczynnik korelacji*** **- standaryzacja kowariancji**
- ***kowariancja*** **- średnia arytmetyczna iloczynu odchyleń zmiennych X i Y od wartości średnich arytmetycznych**
- ***związek liniowy*** **- jednostkowym przyrostom przyczyny (zmiennej niezależnej) towarzyszy stały przyrost skutku (zmiennej zależnej)**
- **kowariancja informuje o:**

  cov(X,Y)=0 braku zależności korelacyjnej

  cov(X,Y)<0 ujemnej zależności korelacyjnej

  cov(X,Y)>0 dodatniej zależności korelacyjnej
- **Unormowanym miernikiem natężenia siły związku dwóch zmiennych jest *współczynnik korelacji liniowej Pearsona***

$$r_{xy} = r_{yx} = \frac{\operatorname{cov}(X,Y)}{s(x)s(y)}$$

$$r \in \langle -1;1 \rangle$$

$$r = \frac{\operatorname{cov}(X,Y)}{s(x)\cdot s(y)} = \frac{\sum_j (x_j - \bar{x})(y_j - \bar{y})}{n \cdot s(x)\cdot s(y)} = \frac{\frac{1}{n}\sum_j x_j y_j - \bar{x}\cdot\bar{y}}{s(x)\cdot s(y)}$$

Współczynnik korelacji liniowej Pearsona

$r = 1$	**- korelacja dodatnia - związek funkcyjny**
$0 < r < 1$	**- korelacja dodatnia niedoskonała**
$r = 0$	**- brak korelacji prostoliniowej**
$-1 < r < 0$	**- korelacja ujemna niedoskonała**
$r = -1$	**- korelacja ujemna - związek funkcyjny**

$$r_{xy} = r_{yx} = \frac{\operatorname{cov}(X, Y)}{s(x)s(y)}$$

$$r \in \langle -1 ; 1 \rangle$$

Funkcja regresji

- Analityczny wyraz przyporządkowania średnich wartości zmiennej objaśnianej konkretnym wartościom zmiennych objaśniających.

- Modele regresji I-szego rodzaju:

$$Y = \beta_{1y} \cdot X + \beta_{0y} + \xi$$

$$X = \beta_{1x} \cdot Y + \beta_{0x} + Z$$

- **Składnik losowy ξ** *(Z)* ma swoje źródło w mechanizmach losowych
  – badana zależność ma charakter losowy,
  – nie jest możliwe uwzględnienie wszystkich czynników wpływających na poziom badanego zjawiska,
  – nie znamy dokładnej postaci analitycznej funkcji
  – pomiar danych liczbowych nie jest dokładny

Funkcja regresji

- Estymatorem funkcji regresji I rodzaju jest funkcja regresji II rodzaju :

$$\hat{y} = b_{1y} \cdot x + b_{0y}$$

$$\hat{x} = b_{1x} \cdot y + b_{0x}$$

- która spełnia warunek (funkcja kryterium KMNK) :

$$E\{[Y - \hat{Y}]^2\} = E\{[Y - (b_{1y} \cdot x + b_{0y})]^2\} \rightarrow \min$$

$$E\{[X - \hat{X}]^2\} = E\{[X - (b_{1x} \cdot y + b_{0x})]^2\} \rightarrow \min$$

- Warunek ten oznacza, iż
  - średnie odchylenie zmiennej losowej od prostej regresji jest równe zeru,
  - prosta regresji przechodzi przez punkt o współrzędnych (x = E(X), y = E(Y))
- Model regresji II rodzaju zapiszemy jako :

$$y = b_{1y} \cdot x + b_{0y} + e$$

$$x = b_{1x} \cdot y + b_{0x} + z$$

- Wektory reszt określone są następująco :

$$e_j = y_j - \hat{y}_j$$

$$z_j = x_j - \hat{x}_j$$

Etapy estymacji parametrów modelu regresji

1. Dobór zmiennych do modelu:

2. Określenie postaci analitycznej modelu

3. Wybór metody szacunku parametrów strukturalnych modelu

4. Oszacowanie parametrów strukturalnych modelu.

5. Oszacowanie parametrów struktury stochastycznej modelu

6. Ocena jakości modelu.

Założenia KMNK

1. Postać modelu jest liniowa
2. Zmienne objaśniające są nielosowe
3. Składnik losowy ma nadzieję matematyczną równą zero $E(\xi) = 0$ i stałą wariancję $D^2(\xi)$ = const.

Przez stałość wariancji rozumie się, że nie zależy ona od kolejnych realizacji zmiennych objaśniających modelu.

Homoscedastyczność - heteroscedastyczność

Scedastyczność - poważny problem, gdyż błędy losowe szacowane na podstawie różnych wartości zmiennej niezależnej X mogą się zmieniać. Gdy warunek ten nie jest spełniony należy zrezygnować z KMNK na rzecz metod alternatywnych.

4. Realizacje zmiennych objaśniających są niezależne, co sprawia, że ciąg $\{\xi_j\}$ jest ciągiem niezależnych zmiennych losowych
5. Składnik losowy ξ nie jest skorelowany ze zmiennymi objaśniającymi
6. Błędy losowe charakteryzują się rozkładem normalnym $N[0, D^2(\xi)]$

Szacowanie parametrów strukturalnych modelu

$$\hat{y}_j = b_{1y} \cdot x_j + b_{0y}$$

$$\begin{cases} \sum_{j=1}^{n} Y_j = b_{1y} \sum_{j=1}^{n} X_j + n b_{0y} \\ \sum_{j=1}^{n} X_j Y_j = b_{1y} \sum_{j=1}^{n} X_j^2 + b_{0y} \sum_{j=1}^{n} X_j \end{cases}$$

$$b_{1y} = \frac{\sum_{j=1}^{n} (X_j - \overline{X})(Y_j - \overline{Y})}{\sum_{j=1}^{n} (X_j - \overline{X})^2} = \frac{\sum_{j=1}^{n} X_j Y_j - n\overline{X}\,\overline{Y}}{\sum_{j=1}^{n} X_j{}^2 - n\overline{X}^2}$$

$$b_{0y} = \overline{Y} - b_{1y} \overline{X}$$

Szacowanie parametrów strukturalnych modelu

$$\hat{x}_j = b_{1x} \cdot y_j + b_{0x}$$

$$\begin{cases} \sum_{j=1}^{n} X_j = b_{1x} \sum_{j=1}^{n} Y_j + n b_{0x} \\ \sum_{j=1}^{n} X_j Y_j = b_{1x} \sum_{j=1}^{n} Y_j^2 + b_{0x} \sum_{j=1}^{n} Y_j \end{cases}$$

$$b_{1x} = \frac{\sum_{j=1}^{n} (X_j - \overline{X})(Y_j - \overline{Y})}{\sum_{j=1}^{n} (Y_j - \overline{Y})^2} = \frac{\sum_{j=1}^{n} X_j Y_j - n\overline{X}\,\overline{Y}}{\sum_{j=1}^{n} {Y_j}^2 - n\overline{Y}^2}$$

$$b_{0x} = \overline{X} - b_{1y}\overline{Y}$$

Szacowanie parametrów strukturalnych modelu

- b_{1y} - współczynnik regresji informuje o ile przeciętnie zmieni się wartość zmiennej zależnej gdy zmienna niezależna wzrośnie o jednostkę

- b_{1y} - tangens kąta nachylenia linii regresji do osi *OX*

- b_{0y} - wyraz wolny - rzędna punktu przecięcia linii regresji z osią *OY*

Relacje między współczynnikami regresji i współczynnikiem korelacji

$$r = \pm\sqrt{b_{1y} \cdot b_{1x}}$$

$$b_{1x} = r\frac{s(x)}{s(y)}$$

$$b_{1y} = r\frac{s(y)}{s(x)}$$

Miary jakości dopasowania funkcji regresji

1. **Wariancja składnika resztowego (nieobciążony estymator wariancji składnika losowego $D^2(\xi)$)**

$$s^2(e_j) = s^2_{y(x)} = \frac{\sum_{j=1}^{n} e_j^2}{n-k} = \frac{\sum_{j=1}^{n} (y_j - \hat{y}_j)^2}{n-k}$$

dla funkcji liniowej dwóch zmiennych :

$$s^2(e_j) = s^2_{y(x)} = \frac{\sum_{j=1}^{n} (y_j - (b_{1y} x_j + b_{oy}))^2}{n-k} \approx s^2(y) \cdot (1 - r^2)$$

Miary jakości dopasowania funkcji regresji

2. Zgodnie z równością wariancyjną - **wariancja ogólna *s²(y)*** równa jest sumie **wariancji resztowej *niewyjaśnionej regresją*** i **wariancji teoretycznej *wyjaśnionej regresją*** :

$$s^2(y) = s^2(\hat{y}) + s^2(e)$$

$$\sum_{j=1}^{n}(y_j - \overline{y})^2 = \sum_{j=1}^{n}(\hat{y}_j - \overline{y})^2 + \sum_{j=1}^{n}(y_j - \hat{y})^2$$

Miary jakości dopasowania funkcji regresji

3. **Współczynnik zbieżności resztowej -** ***indeterminacji, alienacji, nieokreslonoości*** φ^2

$$\varphi^2 = \frac{s^2(e)}{s^2(y)} = \frac{\sum_{j=1}^{n}(y_j - \hat{y}_j)^2}{\sum_{j=1}^{n}(y_j - \bar{y})^2}$$

$$0 \le \varphi^2 \le 1$$

Miary jakości dopasowania funkcji regresji

4. Współczynnik determinacji - ***określoności***

$$R^2 = \frac{s^2(\hat{y})}{s^2(y)} = \frac{\sum_{j=1}^{n} (\hat{y}_j - \overline{y})^2}{\sum_{j=1}^{n} (y_j - \overline{y})^2} = 1 - \frac{s^2(e)}{s^2(y)} = 1 - \varphi^2$$

$$0 \le R^2 \le 1$$

$$R^2 + \varphi^2 = 1$$

Dekompozycja wariancji zmiennej zależnej

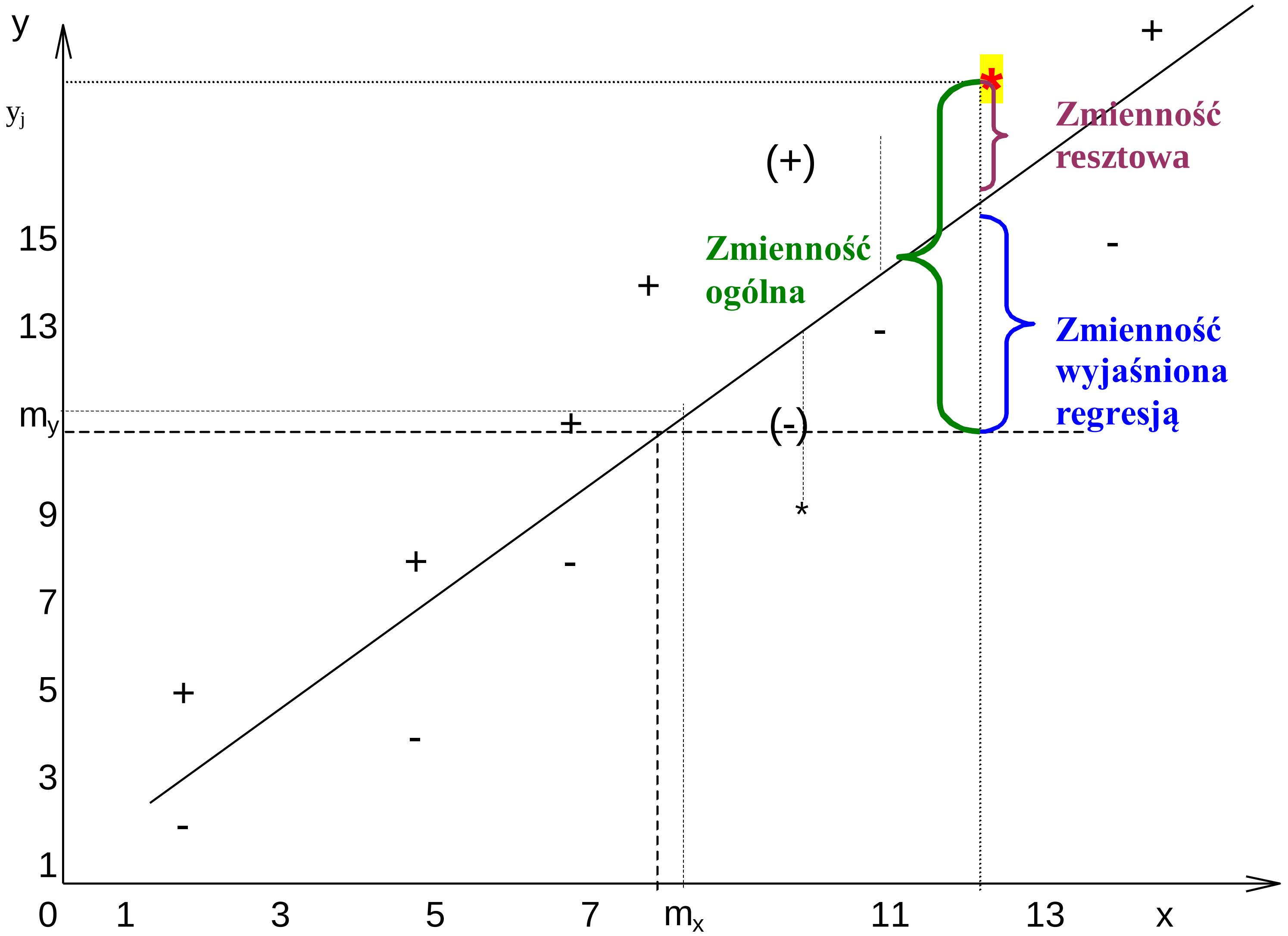

Błędy standardowe szacunku parametrów funkcji regresji

Współczynników regresji:

Wyrazów wolnych:

$$s(b_{1y}) = \frac{s_{y(x)}}{\sqrt{\sum x_j^2 - n\bar{x}^2}} = \frac{s_{y(x)}}{\sqrt{\sum (x_j - \bar{x})^2}}$$

$$s(b_{0y}) = \sqrt{\frac{s_{y(x)}^2 \sum x_j^2}{n\sum (x_j - \bar{x})^2}} = \sqrt{\frac{s_{y(x)}^2 \sum x_j^2}{n(\sum x_j^2 - n\bar{x}^2)}}$$

$$s(b_{1x}) = \frac{s_{x(y)}}{\sqrt{\sum y_j^2 - n\bar{y}^2}} = \frac{s_{x(y)}}{\sqrt{\sum (y_j - \bar{y})^2}}$$

$$s(b_{0x}) = \sqrt{\frac{s_{x(y)}^2 \sum y_j^2}{n\sum (y_j - \bar{y})^2}} = \sqrt{\frac{s_{x(y)}^2 \sum y_j^2}{n(\sum y_j^2 - n\bar{y}^2)}}$$

Pełny zapis modelu regresji

$$y_j = b_{1y} x + b_{0y} + e_j$$

$$(s_{(b_{1y})})(s_{(b_{0y})})(s_e)$$

- parametry strukturalne

- parametry struktury stochastycznej

$$x_j = b_{1x} y_i + b_{0x} + z_j$$

$$(s_{(b_{1x})})(s_{(b_{0x})})(s_z)$$

Analiza regresji w *Excelu*

1) *Funkcja statystyczna* Excel ➔ REGLINP

Podaje wartości:

b_{yi}	- ocen parametrów strukturalnych modelu regresji,
$s(b_{yi})$	- błędy standardowe ocen parametrów strukturalnych,
R^2	- wartość współczynnika determinacji,
Sey	- standardowy błąd oceny *y* - błąd standardowy szacunku funkcji regresji - odchylenie standardowe składnika resztowego,
F	- statystykę F,
df	- liczbę stopni swobody,
ssreg	- sumę kwadratów wyjaśnioną regresją,
Ssresid	- sumę kwadratów nie wyjaśnioną regresją.

W wyniku zastosowania funkcji REGLINP otrzymujemy:

1294.053321	25855.31826
37.75274933	2503.665761
0.646298476	21711.11342
1174.916964	643
5.53823E+11	3.03092E+11

co należy zapisać następująco:

$$y_i = 1294{,}05 \cdot x_i + 25855{,}52 + e_i$$

$$(37{,}75) \qquad (2503{,}67) \quad (21711{,}11)$$

$$R^2 = 0{,}646$$

Analiza regresji w *Excelu*

2) Wybór metody: ***Narzędzia*** **➔*Analiza danych***

Przygotowanie Dodatków

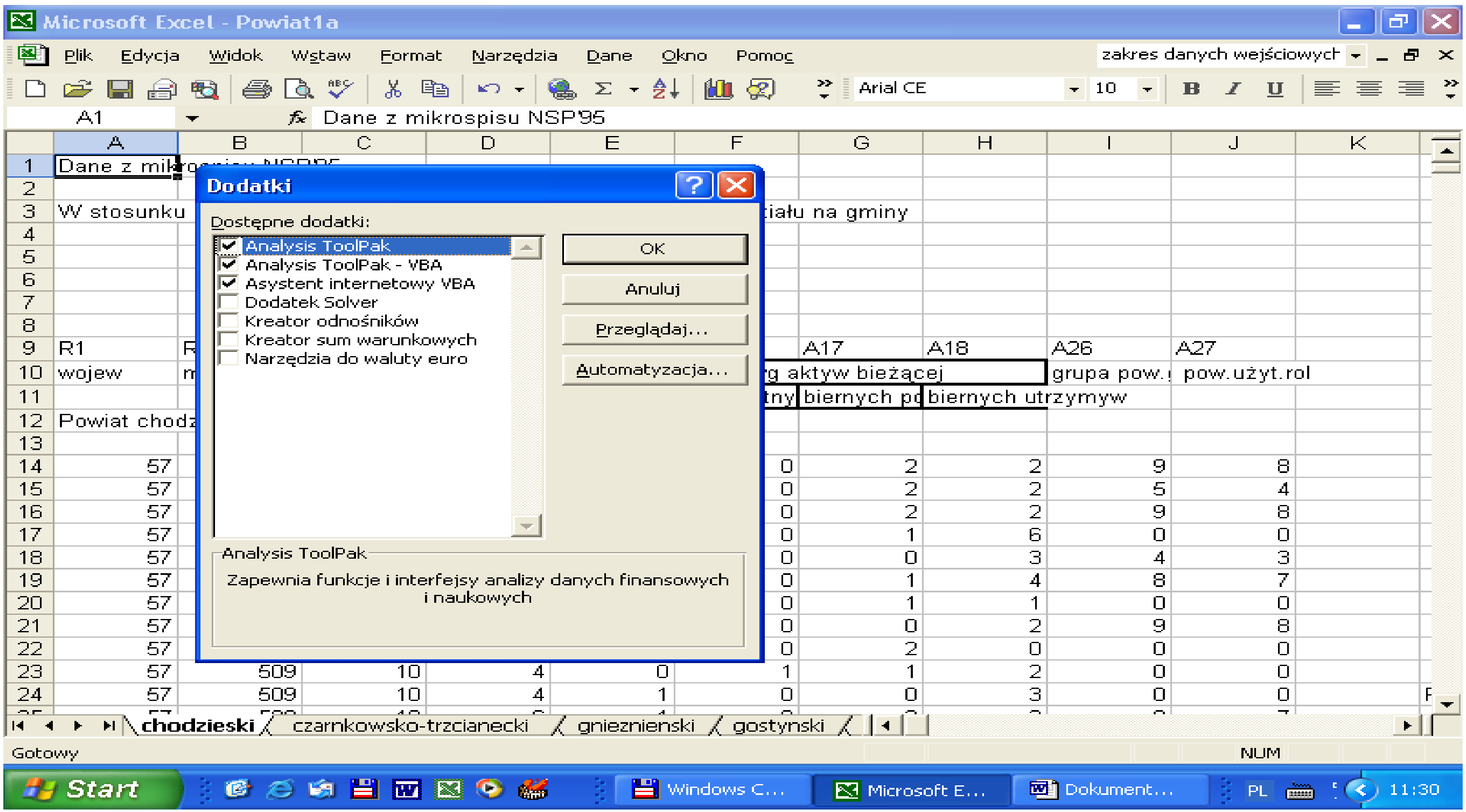

Analiza regresji w *Excelu*

2) Narzędzia ➔Analiza danych

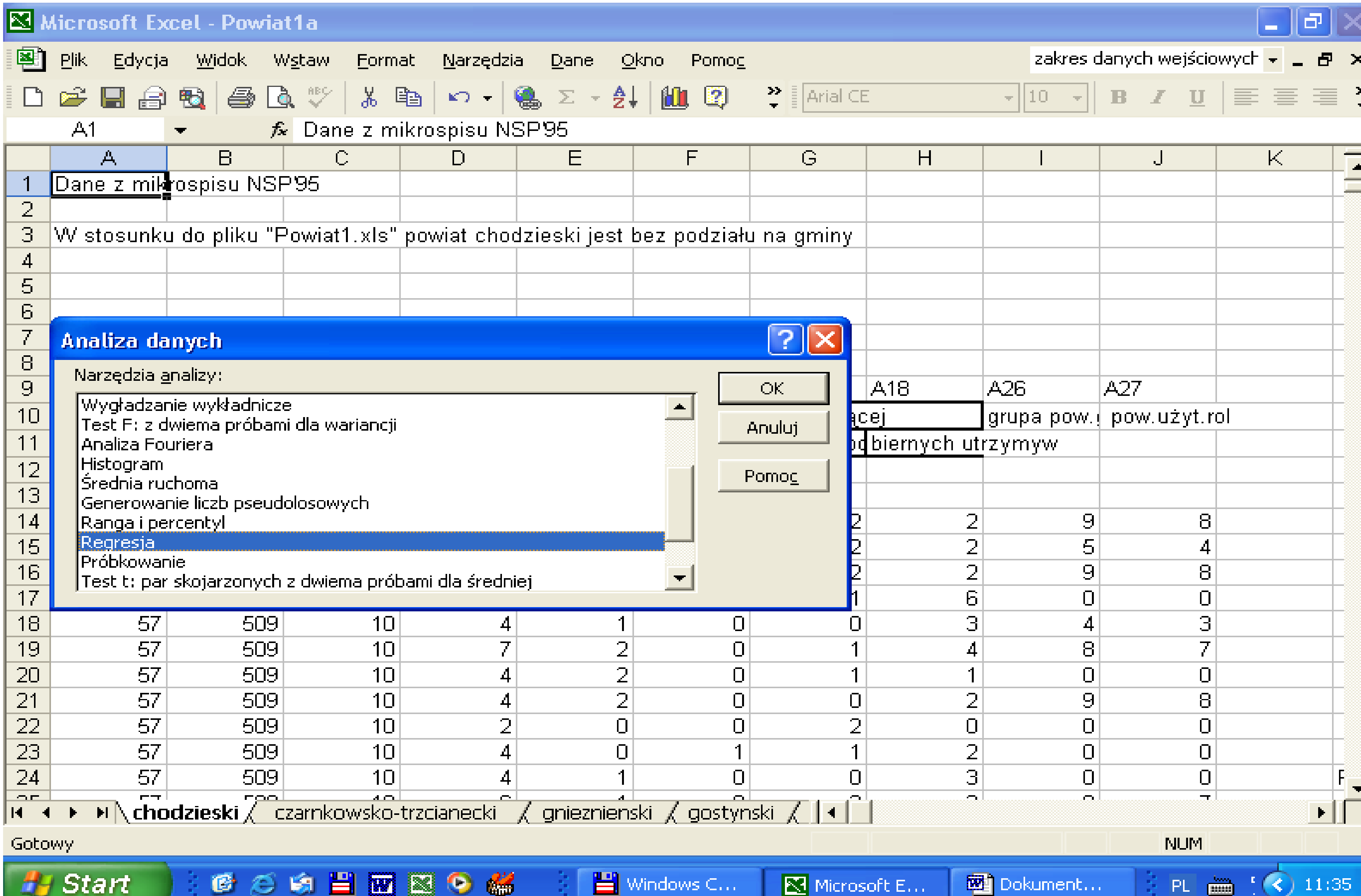

Analiza regresji w *Excelu*

2) Okno dialogowe Regresja — wypełnienie panelu

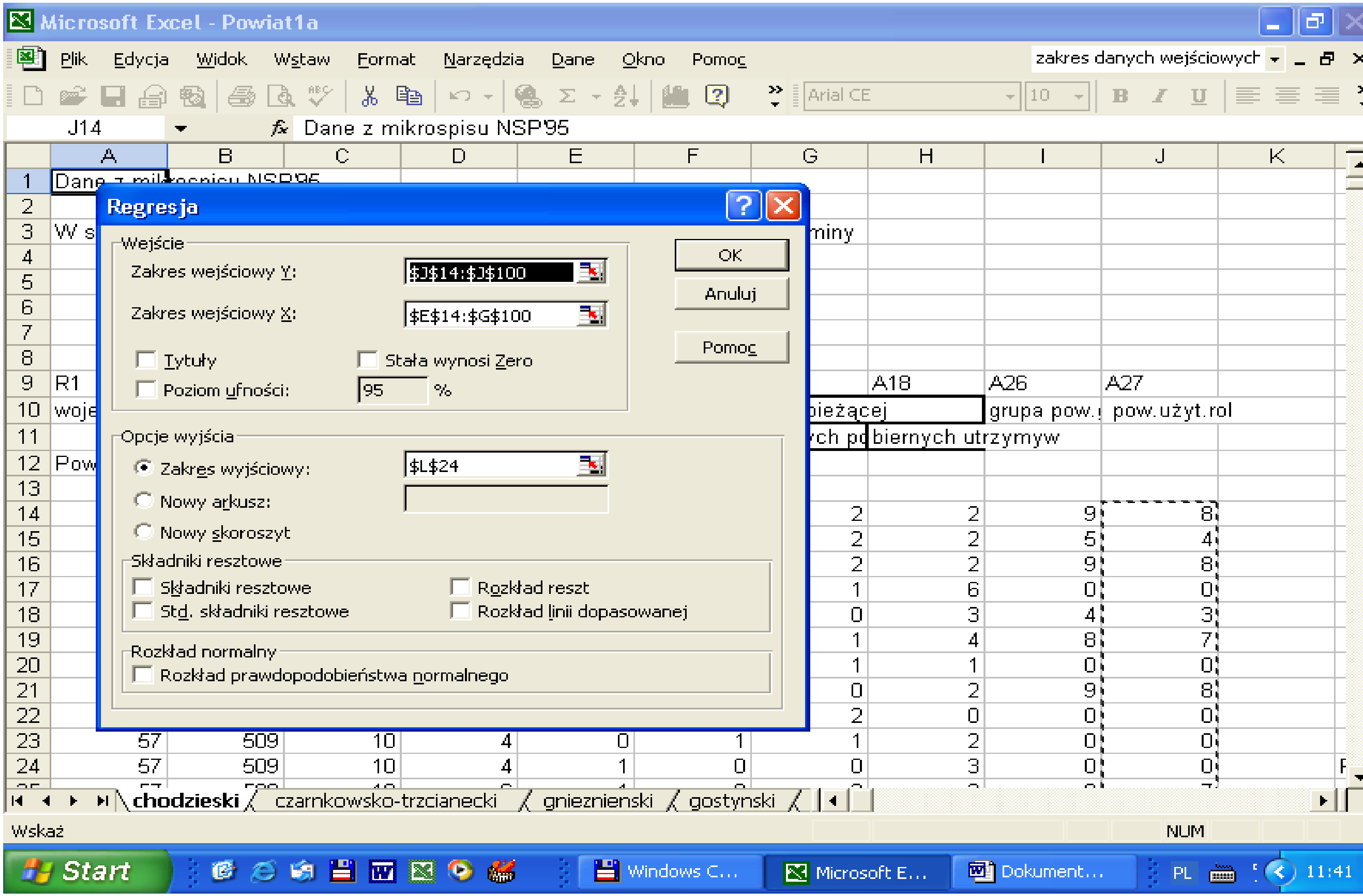

Analiza regresji w *Excelu*

2) **Okno dialogowe Regresja — wypełnienie panelu**

Dane wejściowe - Dane wejściowe powinny być numeryczne w postaci wektorów kolumnowych o tej samej liczbie wierszy.

Zakres wejściowy Y - Wprowadź odwołanie do zakresu wejściowego zmiennej zależnej. Zakres musi składać się z pojedynczej kolumny danych.

Zakres wejściowy X - Wprowadź odwołanie do zakresu wejściowego zmiennych niezależnych. Program Microsoft Excel porządkuje zmienne niezależne z tego zakresu rosnąco od lewej do prawej. Maksymalna liczba zmiennych niezależnych jest równa 16.

Tytuły - Zaznacz to pole wyboru, jeżeli pierwszy wiersz albo pierwsza kolumna zakresów wejściowych zawiera etykiety. Wyczyść je, jeżeli zakres wejściowy nie zawiera etykiet; program *Excel* generuje odpowiednie etykiety danych w tabeli wyjściowej.

Poziom ufności - Zaznacz to pole, aby uwzględnić dodatkowy poziom w podsumowującej tabeli wyjściowej. W polu wprowadź wartość poziomu ufności, który będzie stosowany oprócz domyślnego poziomu 95 procent.

Stała wynosi zero - Zaznacz to pole, jeżeli chcesz wymusić, aby linia regresji przechodziła przez początek układu współrzędnych.

Zakres wyjściowy - Wprowadź odwołanie do lewej górnej komórki tabeli wyników.

Jeśli spełnione są założenia (3-6), to b_i są najlepszymi estymatorami parametrów β_i

Nowy arkusz - Kliknij, aby wstawić w bieżącym skoroszycie nowy arkusz i wkleić do niego wyniki, rozpoczynając od komórki A1. Nazwę nowego arkusza wpisz w polu.

Nowy skoroszyt - Kliknij, aby utworzyć nowy skoroszyt i wkleić wyniki do nowego arkusza w nowym skoroszycie.

Składniki resztkowe - Zaznacz to pole, aby uwzględnić składniki resztkowe w tabeli wyjściowej składników resztkowych.

Standaryzowane składniki resztkowe - Zaznacz to pole, aby uwzględnić standaryzowane składniki resztkowe w tabeli wyjściowej składników resztkowych.

Rozkład reszt - Zaznacz to pole wyboru, aby wygenerować wykres każdej zmiennej niezależnej w funkcji składnika resztkowego.

Rozkład linii dopasowanej - Zaznacz to pole, aby wygenerować wykres wartości teoretycznych (prognozowanych)

Rozkład prawdopodobieństwa normalnego - Zaznacz to pole, aby wygenerować wykres rozkładu prawdopodobieństwa normalnego.

Analiza regresji w *Excelu*

2) Wyniki analizy regresji

PODSUMOWANIE - WYJŚCIE								
Statystyki regresji								
Wielokrotność R	0,735786196							
R kwadrat	0,541381326							
Dopasowany R kwadrat	0,524804747							
Błąd standardowy	2,275715012							
Obserwacje	87							
ANALIZA WARIANCJI								
	df	*SS*	*MS*	*F*	*Istotność F*			
Regresja	3	507,417426	169,1391	32,659413	4,86E-14			
Resztkowy	83	429,8469418	5,178879					
Razem	86	937,2643678						
	Współczynniki	*Błąd standardowy*	*t Stat*	*Wartość-p*	*Dolne 95%*	*Górne 95%*	*Dolne 95,0%*	*Górne 95,0%*
Przecięcie	-1,123984475	0,55911616	-2,01029	0,0476482	-2,236044	-0,011925	-2,236044331	-0,01192462
Zmienna X 1	2,282432125	0,25559222	8,929975	9,017E-14	1,7740693	2,7907949	1,774069342	2,790794909
Zmienna X 2	-0,443186869	0,726899877	-0,60969	0,5437297	-1,888962	1,0025881	-1,888961882	1,002588145
Zmienna X 3	1,186514967	0,320388406	3,703364	0,0003821	0,5492751	1,8237548	0,549275142	1,823754793